

Karin Carlsson/ Eva Vall
Ledningsnät

REMISSVAR

Till: Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Ämnesrad: LI2023/03629 Stockholm Vatten och Avfall
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.spn@regeringskansliet.se

REMISS AV REMISS AV BETÄNKANDET - EN ENKLARE HANTERING AV VATTENFRÅGOR VID PLANLÄGGNING OCH BYGGANDE (SOU 2023:72)

Bolaget motsätter sig inte föreslagna lagändringar.

Bolaget synpunkter till förslaget.

- Bolaget gör bedömningen att förslaget inte har någon nämnvärd påverkan på bolaget utifrån dricksvattenperspektivet då utredningen valt att inte göra några särskilt kraftfulla förslag på förändringar, enbart mindre förslag om förtydliganden då en del förbättringar redan täcks upp i andra nya lagstiftningar.
- Bolaget gör bedömningen att det är bra att implementeringen av miljö kvalitetsnormer i svensk lagstiftning justeras så att införandet överensstämmer med EU-lagstiftningens avsikt. Genom föreslagna ändringarna blir det även ett mer pragmatiskt förhållningssätt då en helhetsplanering för miljö kvalitetsnormer möjliggörs utanför kommungränsen vilket även leder till en mer förutsägbar planering.
- Bolagets bedömer också att det är bra att det tydliggörs i lagstiftningen att förutsättningar för att klara miljö kvalitetsnormer, liksom dagvatten och skyfallshanteringen måste klargöras i planprocessen. Dock tycks möjligheterna till lokalt omhändertagande av dagvatten på kvartermark fortsatt vara en undantagslösning som enbart ska användas i särskilda fall vid skyfallsproblematik Detta är problematiskt då det är en anpassning som behövs genomgående i en tät stad för att lyckas möta alla krav vid nybyggnation.
- Bolaget gör bedömningen att Övervägande och förslag enligt 10.12.6 om att samlat utreda behoven enligt sista stycket är prioriterat och efterfrågat med anledning av de stora investeringar som måste göras i bland annat ledningsnät de kommande åren. Bolaget anser vidare även att 3 kap 5§ PBL bör omfatta krav på att det av översiktsplan ska framgå hur kommunen avser tillgodose det långsiktiga behovet av huvudsystem för vattenförsörjning (huvudvattenledningar/huvudvattensystem), jämför med vägreservat, för att omhänderta och inte missa systemperspektiven.
- Rättsläget kring exploateringsavtal bedöms inte innebära några försämringar, de förslag som lämnas bedöms dock inte innebära några förstärkningar på ett generellt plan utan endast för extrema situationer, se vidare under avsnitt *Dagvatten*
- Förslaget kan innebära ett behov av anpassning av bolagets processer, resurser och arbetsmetoder för att följa de nya regler och riktlinjer som föreslås i utredningen. Det är dock svårt att bedöma omfattning. Exempelvis förslag till skärpning av tillsynen kan komma att innebära merarbete kopplat till drift- och underhåll.

- I lagen om allmänna vattentjänster förändras begreppen för avlopp. Termerna *dagvatten* och *dagvattenhantering* tillkommer och termen *avlopp* föreslås omfatta bortledning av spillvatten och dränvatten. Det skulle sannolikt innebära att alla va-huvudman som idag har områden med kombinerade avloppssystem behöver se över dels beslut om verksamhetsområde så att tjänsten dagvattenhantering framgår, dels se över taxorna så att dagvattenavgift kan tas ut även vid avledning till ett kombinerat system.

YTTERLIGARE BIDRAR BOLAGET MED UTVECKLADE SYNPUNKTER KRING FÖRSLAGET

Miljökvalitetsnormerna

Generellt

Det är bra att implementeringen av miljökvalitetsnormer i svensk lagstiftning justeras så att införandet överensstämmer med EU-lagstiftningens avsikt. Det blir även ett mer pragmatiskt förhållningssätt genom ändringarna, vilket är viktigt då det visat sig svårt och kostsamt att uppnå miljökvalitetsnormerna i en storstadsregion, inte minst på tidigare utsatt tid.

Möjligheten att, då det behövs för att uppnå en miljökvalitetsnorm inom ett större avrinningsområde som inte ryms inom en kommun, arbeta fram ett regionalt eller på annat sätt lokalt åtgärdsprogram lyfts fram, vilket är positivt. Det skapar förutsägbarhet som är viktig både för planprocessen och de åtgärder som ska anläggas i befintlig miljö. Fortfarande kvarstår dock utmaningarna med att fördela åtgärder mellan olika parter och att genomförandet prioriteras lika mellan inblandade parter.

Det finns en målsättning med föreslagna ändringar om att säkerställa att frågor om miljökvalitet tas omhand vid planläggning och att detta görs genom en så effektiv process som möjligt. Det är en bra ambition och det är bra att det tydliggörs i lagstiftningen att förutsättningar att klara miljökvalitetsnormer, liksom dagvatten och skyfallshanteringen, måste klargöras i planprocessen. Dock tycks det inte ha gjorts ändringar för att möjliggöra lokalt omhändertagande av dagvatten även på kvartermark, i syfte att bland annat möta miljökvalitetsnormerna. Se vidare under dagvattenhantering.

Det är positivt att det skapas möjlighet för en detaljplan genom att miljökvalitetsnormer löses i en anläggning utanför planområdet. Dock är det av största vikt att den möjligheten används undantagsvis. Det finns många skäl att hantera dagvattnet inom planen, att nyttja vattnet för grönskan lokalt liksom att skapa fördröjning och samtidigt hantera kvalitetsfrågan. Det kan, där marken är dyr, bli en billigare lösning att istället låta vattnet hanteras på annan plats. Det innebär samtidigt i en del fall att skjuta "problemet" ur synfältet för stunden.

Dagvattenhantering

Dagvattendefinitionen

Både i plan- och bygglagen och i lagen om allmänna vattentjänster införs en legaldefinition av termen dagvatten. I lagen om allmänna vattentjänster införs också en legaldefinition av termerna avlopp och dagvattenhantering.

Det är bra och viktigt med enhetlighet kring definitioner. Som det beskrivs nu i utredningen uppstår det otydligheter kring vilka återkomsttider som avses med definitionen dagvatten. Eftersom det införs som ett vatten som va-huvudmannen ska hantera förs tanken till den praxis som finns på avloppssidan sedan tidigare med 10-års återkomsttid. Dessa återkomsttider nämns som riktmärke i annat sammanhang på sid 672.

På tal om denna praxis får det förutsättas att den med automatik fortsatt även gäller det vatten som tidigare varit avlopp och som nu blir dagvatten. Om inte skulle hela den praxis som styr va-huvudmannens skyldighet till skälig säkerhet äventyras för de delar som bryts ut som dagvatten.

Att frigöra dagvatten från avloppsdefinitionen är en fördel för möjligheten att återanvända dagvatten. Däremot skulle detta kunna innebära att det blir allt svårare för miljötillsynen att kräva rening, liksom att sköta tillsyn av dagvatten när det inte längre betecknas som avloppsvatten. Detta

kommenterades även vidare under i utredningen i kap 10 s.603 – där man försöker hitta en gräns av föroreningsgrad för vilken dagvatten ska definieras som avloppsvatten. Risken är att man enbart förväntar sig att industrier och annan verksamhetsutövning med särskilt smutsiga ytor kan frambringa föroreningsnivåer som är problematiska ur ett miljö- och hälsoperspektiv och tappar bort vanlig bebyggelses ”många bäckar små effekt”. Det är oklart om utredningen säkerställt att ett kravställande på rening av dagvatten, på fastighetsmark, liksom tillsyn av detsamma inte avsevärt försvåras genom denna definitionsändring. De förslag som föreslås kring lokal dagvattenhantering på kvartersmark tycks enbart handla om skyfallsproblematik. Se vidare nedan.

En fråga, som även uppkommit under utredningen, är om dränvatten bör ingå i definitionen dagvatten. Oftast ingår dränvatten i den dagvattentjänst som va-huvudmannen erbjuder. Det har även tidigare diskuterats om dränvatten bör ha ett eget verksamhetsområde då det på vissa platser endast är dränvatten som det finns behov att avleda, det vill säga, inte dagvatten. Det skulle sannolikt vara bäst att låta dagvatten bli renodlat ytavrinnande vatten och tycks även vara det förslaget innebär, se nedan.

Utredningens svar på ovanstående sid 605. ”Under arbetets gång har också föreslagits att s.k. dränvatten borde ingå i definitionen av dagvatten. Vi gör bedömningen att dränvatten, på sätt som gäller i dag, fortsatt bör ses som en egen typ av vatten i mark som avleds genom dränering. Denna slutsats bör dock inte hindra en va-huvudman från att ta omhand dagvatten och dränvatten gemensamt inom ramen för kommunens vattentjänst för dagvatten om detta bedöms lämpligt och tillåtligt.”

Oavsett kommer frigörandet av dagvatten från definitionen av avloppsvatten sannolikt innebära att flertalet va-huvudmän som i dag har kombinerade avloppssystem med verksamhetsområde för vattentjänsten avlopp behöver se över och anpassa verksamhetsområden och taxor. Det kommer att medför administrativt merarbete för va-huvudmännen.

Möjlighet till kravställande på dagvattenhantering

Det står att utredaren ska ”bedöma om kommunens möjlighet att ställa krav på utförande och underhåll av en dagvattenanläggning, till exempel ett fördröjningsmagasin, ett grönt tak eller annan naturbaserad lösning, behöver utvidgas i syfte att ta hand om vattenflöden och för att tillgodose miljö kvalitetsnormer för vatten”

När frågan om krav på dagvattenhantering beskrivs vidare i avsnitt 8.3.5 skriver man att ”dessa utmaningar i första hand är kopplade till frågan om hantering av skyfall och andra onormala mängder nederbörd i befintlig bebyggelse”. Inte heller kapitel 10 innehåller överväganden eller förslag som hanterar möjligt kravställande på dagvatten från vanlig bebyggelse i syfte att hantera miljö kvalitetsnormerna. Möjligheten att hantera miljö kvalitetsnormerna vid planläggning stärks upp med tydlighet och krav på hänsynstagande i PBL men övriga verktyg för kravställande på kvartersmark tillkommer inte ur detta avseende vilket är en stor brist. Detta är en förutsättning för att kunna fortsatt exploatera i en tät stad.

Kravställande på fastighetsmark för att hantera skyfallsflöde

I avsnitt 10.3.2 har föreslagits att möjligheterna att hantera skyfall och annat dagvatten bör föras in som ett allmänt intresse i 2 kap. 6 § plan- och bygglagen. Det innebär att hänsyn alltid ska tas till möjligheterna att hantera dagvatten vid bedömningen av lämplig utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk. Bedömningen ska göras vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov. Detta är ett väldigt bra införande.

Det föreslås även ett kompletterande av Lagen om allmänna vattentjänster med en möjlighet till kravställande på fördröjande åtgärd av dagvatten på kvartersmark. Detta låter som ett väldigt efterlängtat tillägg men när det sedan beskrivs i kapitel 10 framgår det att detta enbart kan användas för mycket speciella situationer. Det framgår att det ska bidra till ”en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning” och syftar till att vid särskilda situationer kunna förelägga en enskild fastighetsägare att vidta dagvattenåtgärder som behövs för att förebygga problem vid kommande skyfall. Det står även att fastighetsägaren exempelvis kan behöva sätta

upp tunnor för att samla vatten från tak, plantera ett träd eller ordna regnbäddar, ta bort delar av en asfalterad trottoar, gräva ett dike som leder dagvattnet till en bäck eller bygga ett särskilt område för dagvattenavrinning.

Synpunkten här är att detta ger en mycket oklar ambition. Eftersom det även uttrycks att detta inte är ett verktyg som får använda "slentrianmässigt" kan det alltså inte användas på flera fastigheter och på så vis skapa en "många bäckar små effekt" som skulle kunna vara effektiv ur ett kvalitetshänseende, med rätt åtgärder, men även rätt tilltagen i dimensionering avlasta ledningsnätet. Att med åtgärder som vattentunnor och gröna tak på enstaka fastigheter kunna förebygga översvämningar vid skyfall är en omöjlighet. Den andra oklarheten är att detta förväntas "bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos den allmänna va-anläggningen". Om syftet är att enbart sätta in denna åtgärd där skyfallsproblematiken är stor är det väldigt oklart varför va-anläggningen, som inte hanterar den typen av flöden, ska skonas.

Sammanfattningsvis är införandet av ett möjligt kravställande på lokal dagvattenhantering på kvartersmark mycket efterlängtat men med den begränsning i användning som nu förväntas är det i den närmaste obrukbar.

Exploateringsavtal

På s.651 ges förslaget att: I 6 kap. 40 § plan- och bygglagen förtydligas att ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av anläggningar för dagvattenhantering. Den möjligheten välkomnas men om avsikten enbart är att använda det i de särskilda fall som beskrivs för lokalt omhändertagande av dagvatten, vid specifika skyfallsutmaningar, så är tillskottet inte så stort.

Utökad tillsynsmöjlighet

På s.656 beskrivs kontroll genom bygglov: Idag råder stor osäkerhet huruvida byggnadsnämnden kan ställa särskilda krav på dagvattenhantering i samband med bygglovsprövning om den aktuella byggåtgärden ska utföras inom ett område med detaljplan och planen inte har bestämmelser för att hantera dagvattnet. Även författningsstödet för vissa av Boverkets dagvattenkrav som behöver hanteras vid bygglov har ifrågasatts.

Utredningen lämnar förslag på ändringar som syftar till att stärka upp området, vilket är mycket välkommet. Dock är det något oklart hur användbart det blir med avseende på anläggningar på kvartersmark, där ofta stora utmaningar finns, om det i andra justeringar som föreslås i utredningen inte ges stöd för lokalt omhändertagande i annat än mycket speciella situationer ur skyfallshänseende.

Christian Rockberger
Verkställande direktör